

Sähra örküni baglan şahyr

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Haýwanat
dünýäsi, Kitapcy, Oýlanmalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Sähra örküni baglan şahyr Sähra örküni baglan şahyr

Gowy şahyrlaryň ykbalynda meňzeşlik bar. Men tanymal rus şahyry Nikolaý Rubsowyň täleýi bilen aramyzdan biwagt giden Çary Ýegenmyradowyň terjimehalynda hem, goşgularynda hem çalymdaşlygyň bardygyna göz ýetirýärim. Nikolaý Rubsow hem, Çary hem örän çepiksi, öz içki dünýäsine diň salyp ýören, özüniň bardygyny, goşgy ýazýandygyny nygtap ýörmeýän, salyhatly ýigitler bolupdyr. Olaryň ikisi hem goşun gullugynda bolup, Watan önündäki gulluk borjuny bitiripdirler. Nikolaý Rubsow Moskwanyň A.M.Gorkiý adyndaky Edebiýat institutyny tamamlaman, öz dogduk mekanyna gidip, Russiýanyň Wologda oblastynyň Nikolsk diýen çola künjeginde ýaşapdyr, goşgularynyň köpüsini şol ýerde ýazypdyr. Çary Ýegenmyradow hem Magtymguly adyndaky TDU-nyň türkmen filologiyasy bölümünde okap, okuwyny tamamlaman, öz dogduk mekany Ýerbende gidip, şol ýerde mekdepde işläp, goşgularyny hem Garagum sährasynyň üsüm künjeginde döredipdir. Iki şahyryň poeziýa eserleri-de badyhowalykdan daşda bolup, tebigat gözelligini wasp edýär hem öz içki duýgularyny setirlerine siňdirýär. Indi Çary Ýegenmyradowyň terjimehalyna gysgaça ser salyp göreliň. Ol 1966-njy ýylyň baharynda, 10-njy martda Ahal welaýatynyň häzirki Derweze etrabyňyň gum içindäki Diňli obasynda dünýä inýär. Şahyr özüniň "Bahar – ýüregimiň aramy" diýen goşgusynda şeýle ýazýar: Bahar, bahar – ýüregimiň aramy, Ýadadym men, uçursyz kän garaşyp. Sen geldiň-de, kalba kanagat berdiň, Ýalaňaç baglaram tapdy ýaraşyk. Ykbalymyz meňzeş ýazylan ýaly, Meň bijäme düşüpsiň sen kartda. Meniňem göbegim kesilen eken, Çärýek asyr ozal, onunjy martda. Islendik gowy şahyryň goşgularynda onuň ykbalyna, ýaşaýşyna degişli maglumatlary tapmak bolýar. Sebäbi "Alma öz agajyndan daş düşmez" diýlişi ýaly, şahyryň ömri, şatlygy, gam-gussasy, söýgüsi onuň

goşgularyna galam eýesinden biygtyýar siňip gidýär. Bu babatda beýik rus şahyry Sergeý Ýesenin öz terjimehalyny gysgaça ýazyp, iň soňunda bolsa: "Terjimehalyma degişli galan maglumatlar goşgularymdadyr" diýýär. Çarynyň şygrylarynda hem şeýle maglumatlara duşmak bolýar. Galyberse-de, şahyr öz topragyna, obadaşlaryna, özüni gurşap alan tebigata, janly-jandarlara söýgüsini, garaýyşlaryny öz ýüreginiň üstünden geçirip, goşga salýar. Ýüregiň üstünden geçmedik, kalbyň çuňundan syzlyp çykmadyk goşy setirlerinde mähir, söýgi, ýylylyk bolmaýar. Sowuk goşgular, mähir siňmedik ýalaxy pikirler hiç haçan okyjyny imrindirmeýär, ýatda galmaýar. Şahyr öz Watany ~ önüp-ösen ýerini, onuň peýzažyny söz bilen çekende, ol ene topraga, Watana söýgiňi güýçlendirýär. Ine, bu aýdanlarymyza mysal: Ýerbent agşamynyň altyn şapagy Meni durkum bilen çirkizdi oda. Heniz başlanmadyk ýaly ýaşaýyş, Janly-jandar ýok ýaly bu obada. Ümür basan çyplak sähraň üstünden Gögerçinler çapak çalyپ geçdiler. Halk aýdymy ýaly ganatlaň sesi Derwezeden aňyrda-da eşdiler. Şu mahal köňülde kanagat duýýan Hem çäksiz ynjalyk duýýan bedende. Men gatyrazy, şu günki ýaly Elwan şapaklaryň nesip edenne. Dogrusy, bilemok otuz bir ýaşda Ýitirenim känmi, tapanyňm känmi? Ömrümiň ýyllary bişen miwe deý Gözüme kaklyşyp, şahadan tändi... Diýmek, gamlanmaga esas ýok känbir, Meniň ýitirenim ~ özgäň tapany. Bu dünýäde üýtgemejek ýeke-täk Ýerbent agşamynyň altyn şapagy. Çarynyň goşgularynda synçylyk örän güýçli. Ol tebigatyň her bir ülsüni, her bir suratyny özüçe görýär we ony öz ykbaly bilen baglanyşdyrýar. Şahyr özüni tebigatyň, Garagum sährasynyň bir bölegi saýýar, ony öz ömri bilen bitewi bir zat hasaplaýar. Şonuň netijesinde şahyryň oýlanmalary ynandyryjy bolup çykýar. Ýürekden, kalbyň teýinden dömüp çykmadyk goşgular iliniň ýüregine ýetmeýär, okyjyny mähir bilen çoýmaýar. Çarynyň şygrylary şu dertden halas. Çary Ýegenmyradow orta mekdebi öz dogduk obasynda tamamlap, 1983-nji ýylda Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersitetine okuwa girýär we okap ýörkä, goşun gullugyna çagyrylýar. Ol gullukdan gelip, okuwyny dowam etse-de, ony tamamlaman, oba gidýär. Ol gum içindäki Çürçüri diýen obada mugallym bolup işleýär. Geçen asyryň

segseininji ýyllarynyň aýaklarynda, togsanynjy ýyllarynyň başlarynda ol ýurdumyzyň gazet-žurnallarynda zähmet çekýär. Ýöne şahyryň ýüregi mydama dogduk mekany ~ Garagum çölüni küýsäp, sähra taýa atygsaýar. Şonun üçin ol ýene-de çöl içindäki Gyzyltakyr, Kükürt zawody obalarynda okuwçylara bilim berýär. Çary Ýegenmyradow heniz talyp ýyllarynda ilkinji goşgularyny gazet-žurnallarda çap etdirýär. Onuň ýürekleri gozgaýan, çeper obrazlara, synçylyga baý goşgulary Atajan Annaberdiýew ýaly şahyrlaryň ünsüni çekýär. Çünki Çarynyň goşgulary Rehmet Seýidow, Halyl Kulyýew, Atajan Annaberdiýew ýaly şahyrlaryň gös-göni dowamy diýsek, ýalňys bolmaz. Ýokarda belläp geçişimiz ýaly, uly şahyrlaryň diňe bir eserlerinde däl, eýsem, olaryň ykballarynda hem meňzeşlik bar. Gurbannazar Ezizow: "Belki, martda sallançakda ýatyrkam, gökden iki damja gözleriňe gaçandyr" diýip, "Baharyň işi" diýen goşgusynda bellese, Çary hem ýokarda agzalan goşgusynda baharyň başynda ~ martda doglandygyny nygtaýar. Halyl Kulyýew hem baharda doglup, martda dünýäden ötýär. Adamyň zemindäki ýaşaýşy tebigat tarapyndan önünden kesgitlenendir diýen bir pikir bar. Hut şonuň üçin-de olar az ömürde köp iş edip ýetişmeli. Wagt olary gyssaýar. Şu pikiriň jany bardygyna Sergeý Ýeseniniň, Nikolaý Rubsowyň, Gurbannazar Ezizowyň, Ahmet Bekmyradowyň ömürleri we az ömürde köp iş bitirip, adygyp, öz ýazan ajaýyp eserleri bilen halkyň, okyjylaryň aňyna girip gitmesi şaýatlyk edýär. Çary öz goşgularynda mähriban Watany, onuň tebigatyny, giň sährasyny, şol sähranyň göwnaçyk, sada adamlaryny wasp etdi. Öz ykbalyny Watanyň, ýurduň ykbalyndan aýra göz önüne getirmeýän şahyrlaryň eserleri hiç haçan könelmeýär, gaýta gün-günden öwüşgin atýar. Täze-täze nesiller üçin görelde mekdebine öwrülýär. 1990-njy ýylda Türkmenistan Ýazyjylar birleşigi Sarahs etrabynda ýaş ýazyjy-şahyrlaryň seminaryny geçirdi. Oňa ýurdumyzyň çar künjünden geljegine ynam bildirilýän ýaş ýazyjylaryň otuza golaýy gatnaşdy. Ine, şonda men Çaryny has ýakyndan tanadym. Onuň özboluşly goşgulary diňe meniň däl, seminara ýolbaşçylyk eden uly şahyrlaryň-da, Çarynyň deň-duş galamdaşlarynyň-da ünsüni çekdi. Onuň özi dymmarak, ýuwaş oglan ýaly bolup görünse-de, onuň kalbynda

şahyrana harasat gopýandygyny duýmak bolýardy. Ýaş şahyrlar Bathyz goraghanasyna syýahat edip, ol ýerdäki gőzellikleri synlanlarynda, Çarynyň tebigata, Watan topragyna aýratyn üns berýändigini, her ösümlige, her janly-jandara onuň şahyr gözi bilen seredýändigini duýmak bolýardy. Öz dogduk ýerlerindäki ösümlüklerden, haýwanat dünýäsinden tapawutlylykda, Bathyzyň özboluşly tebigaty onda aýratyn täsir galdyrды. Ol kän geplemsek bolmasa-da, bu zatlar barada öz deň-duşlary bilen söhbet açды. Men şonda her bir gowy şahyryň Watan tebigaty bilen bitewi bir zatdygyna, tebigatyň gőzelligine öz nazary bilen seredip, öz şahyr gözi bilen synlap bilýän şahslaryň gowy eserler döredip bilýändigine göz ýetirdim. Tebigatda owadan gülleriň hem ömrüniň gysga bolýandygy bize mälim. Edil şonuň ýaly, gowy şahyryň hem ömri gysga boldy. Ol 2010-njy ýylyň 26-njy ýanwarynsa öz söýen topragyny goýup gitdi, ol diňe öz topragyny, ýaşaýyş barlygyny goýup giden-de bolsa, öz iline, Watanyňa, okyjylaryna ajaýyp goşgulary goýup gitdi. Ine, şu ýerden hem şahyryň ikinji ömri başlanýar. Hakyky şahyrlaryň ikinji ömri onuň zeminiň üstünde gezen, ýaşan, döreden günlerinden has uzak bolup, ol geljege gidýär, halkyň, okyjynyň ýüregini joşdurýar. Megerem, Çary Ýegenmyradow ýaly şahyrlaryň bagty şunda bolsa gerek.

Atamyrat ATABAÝEW,

Türkmenistanyň Halk ýazyjysy. Edebi tankyt